

Per Arnoldis tale ved indvielsen af mindestenen "Oktober 1943"

Taler

Per Arnoldi
Kunstner og skaberen af
mindestenen

Dato

5. maj 2021

Sted

Peder Mads Strand, Sletten,
Humblebæk

Omstændigheder

I oktober 1943 indledte den tyske besættelsesmagt jagten på de danske jøder. Mange af dem nåede at blive sejlet til neutrale Sverige ved hjælp af kutter og joller.

5. maj markerer dagen for Danmarks Befrielse 1945 efter Anden Verdenskrig.

Deres Majestæt, kære venner!

Efter en tumultuøs start for over tre år siden i Køge er dette projekt nu både lettet og landet trygt og tungt og urokkeligt godt her på Peder Mads Strand i Sletten.

Fra første famlende færd til lykkelig landing er det meget vigtigt at holde sig sagen for øje.

For det er den, det gælder, den vi mindes, fastholder og fejrer her i dag.

Det er ingen kunstudstilling eller fernisering ... men et minde sat for det, der i besættelsens mørke år, måske blev Danmarks "finest hour" ... evakueringen oktober 1943 af vore jødiske landsmænd til sikkerhed i Sverige.

Historierne fra den omfattende og improviserede redningsaktion dengang er tit fortalt.

Mange myter er myldret frem.

Vores bestræbelse med disse to sten og den præcise placering er både igen at fortælle den gode historie, men også at affarve myterne så fantasien ikke løber af med historieskrivningen.

Når jeg siger VI og VORES, mener jeg i høj grad Vi – altså flertal!

For en lille tapper flok af gode folk har, netop sammen, i flertal, bokset dette projekt på plads.

Så her er min takkeliste.

Allerførst tak til min ven, forfatteren Erik Henriques Bing, som pegede på mig, da man skulle finde en kunstner til at løse opgaven.

Min fingernemme fotograf-ven Jakob Bonfils skar efter mine flygtige anvisninger den første præsentationsmodel i en stump træ.

Da mit projekt undervejs var i fare for at forlise, trådte en stålsat støttegruppe sammen og bakkede op om ideen.

To af medlemmerne er desværre ikke mere blandt os, og jeg vil nævne og takke og mindes dem først: Direktør Steen Langebæk og professor, arkitekt Carsten Thau.

Med gruppens øvrige medlemmer: overrabbiner Bent Melchior, advokat Per Magid, ambassadør Ole Philipson og direktør Karsten Ohrt lagde de både kræfter og overbevisning bag mit ambitiøse projekt.

Uden jer: Ingenting – mange tak.

Og nu jeg har takkehatten på, skal de involverede og gavmilde fonde heller ikke glemmes.

De er allerede nævnt og står for øvrigt fint graveret på vandsiden af vores store sandgrå sokkel.

Men nok så væsentlig var den bidske ekspertise, som advokat Christian Johansen fra Bruun og Hjejle til vores fordel rullede ud, da der undervejs gik voldsom jura i sagen.

Mange tak.

Og endelig var det hele formentlig løbet ud i sandet, hvis ikke min utrolig hårdføre medarbejder gennem mange år, arkitekt Morten Kjelstrup, havde lagt sin store robuste saglighed i også de mere ulidelig tekniske detaljer, som jeg så krukken nægter at anerkende endsige beskæftige mig med:

Målfast 3D digital printning af model 1:10, tilbud og budgetter, tyngdekraft, køreplader og grundvandsstand og sådan noget.

Tak til ham og hans håndplukkede håndværkere og teknikere.

Som vi sikkert alle ved, havde tyskerne, for at bremse flugtforsøg, beordret alle de små både, som ikke indgik i det daglige erhverv, væk fra kysten.

Der var jo også før oktober 1943 andre, der skulle hurtigt ud af landet.

Det gjorde, at de små joller, da der pludselig oktober 1943 var hårdt brug for dem, i mange tilfælde var tørret ud, tog vand ind og sank.

Og husk, de sank med familier på flugt, med livet som indsats og midt om natten.

Det var alvor!

Båden her er natsort af mange grunde.

Den er både håb og frelse og afmagt og fortvivlelse.

Den peger på friheden, men vi ved ikke, om den kommer afsted, nu her ... i nat!

Ventetiden var et klaustrofobisk mareridt.

Lige derovre lyser Sverige og sikkerheden sølle syv kilometer væk, og så ved vi ikke, om jollen vil holde, hverken kurs eller tæt.

Dette er et mindesmærke.

Et mindesmærke for en effektiv organisation, der i løbet af ganske kort tid, på

kryds og tværs af sociale skel og tro og politik, skabtes ud af ingenting, eller rettere ud af en beslutsom og lysende medmenneskelighed, koste hvad det ville.

Husk: INGEN blev ladet tilbage i stikken af økonomiske grunde!

Historikeren Bo Lidegaard skriver i sin fine bog "Landsmænd" om flugten:

"Folkestyret havde mobiliseret ET VÆRN for de værdier, der er dets grundlag. Nu viste det værn sig stærkt, da angrebet blev sat ind mod netop det helt grundlæggende, at vi er lige for loven og nyder samme rettigheder som borgere. Mere end det: At den respekt, vi gensidigt skylder hinanden, ikke kan gradbøjes efter herkomst.

Med beslutningen om at udstrække "die endlösung" til Danmark, havde Det Tredje Rige vakt den stærkeste kraft i et land: en fælles folkelig vilje!"

Et meget bevægende udsagn – til eftertanke!

Mine største anstrengelser, når jeg bakser med at formulere og artikulere en fortælling, er arbejdet med at reducere udsagnet eller tegnet til det absolutte minimum.

Her nåede jeg ned på to elementer ... og fik så, med den enestående placering, et tredje element, et bagtæppe, som ovenikøbet er både virkeligt og autentisk.

Sådan så her også ud oktober 1943, da det lykkedes Ole Philipsons familie at komme over.

I min optik er al kunst brugskunst, man bruger det bare til noget forskelligt!

Noget bruger man til fordybelse, noget til erindring, noget til eftertanke og afklaring, noget til trøst, noget til beruselse og berigelse, noget til underholdning og dekoration, tidsfordriv og almindelig morskab.

Brugskunst er det i alle tilfælde.

Også denne skulptur!

Jeg tror ikke, nogen skulptur er indgået i så perfekt en symbiose med

omgivelserne, siden den lille våde havfrue kravlede op på sine sten ved Langelinie.

Nu må vores sten tale for sig selv, forhåbentlig i et sprog der er enkelt og til at forstå:

Det bløde mod det hårde, det mørke mod det lyse.

Det statisk stedbundne i fuld fart mod friheden.

Jeg takker Borgmester Thomas Lykke Pedersen og Fredensborg Kommune for denne mageløse placering og for det åbne sind og de åbne arme, hvormed I tog imod mit projekt, hvis fortælling sørgeligt nok er mere aktuel end nogensinde siden: En fortælling om flugt! - OKTOBER 1943.

Tak, fordi De lyttede.

Kilde

Tilsendt fra taleren

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Anden Verdenskrig, Indvielsestale

Relateret

Ole Phillipsons tale ved indvielsen af mindestenen "Oktober 1943"
5. maj 2021

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/per-arnoldis-tale-ved-indvielsen-af-mindestenen-oktober-1943>